

עונג שבת (44)

הקשר בין עונג שבת לנחלה ללא מצרים

אמרו חז"ל (שבת קיח.): כל המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים. יש להבין, מדוע דוקא השכר הזה מגיע למי שמענג השבת? באר בספר "נועם המצוות", על יסוד דברי רבי אלעזר בן עזריה שאמר: שלא יאמר אדם נפשי קצה בבשר חזיר, אי אפשר ללבוש כלאים, אלא יאמר אפשי, ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי (רש"י ויקרא כ. כו). אבל בכל הקשור למצות עונג שבת ושמירתה, הדברים שונים, כי אם יאמר אדם: אני רוצה לחלל שבת, אבל מה אעשה ואבי שבשמים אסר עלי, איך יוכל להתענג בשבת, אם כל המנוחה נעשית באוירה של כפיה, ולפיכך יאמר שכך טוב לו וכי הוא רוצה ושמח לשמור את השבת. יוצא אפוא שבכל המצוות אדם נתון בתוך מצרים, כי מצד אחד הוא בעצמו היה רוצה יותר שלא לקיים את המצוה, אבל מצד שני, מה לעשות והקב"ה לא מאפשרו לו. אולם שונה מכך היא מצות שבת, כי מתוך שחייבים להתענג עליה, אסור לנו לחוש כי איננו חפצים בה, ולפיכך כמידה כנגד מידה, נותן לנו הקב"ה נחלה בלי מצרים. וכשם שאנו בחרנו להתענג על השבת ללא מצרים, כלומר ללא תחושה שאני מתגבר על כך שאפשי לחלל שבת, כך מידה כנגד מידה, הקב"ה יתן לנו נחלה ללא מצרים.

ספר "ימתוך האור, שבת קודש"

מקדש השבת ומברך שביעי ומניח בקדושה לעם מדושני עונג

במהותו של יום השבת, אנו מוצאים שלשה יסודות מרכזיים, שנתפרשו בתורה ובדברי חז"ל. השבת הוא: (א) יום מבורך. (ב) יום קדוש. (ג) יום מנוחה. "ויברך אלוקים את יום השביעי ויקדש אותו" (בראשית ב-ג). "על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו" (שמות כ-יא). בפסוקים אלו נאמרו שני המעלות המייחדים את היום השביעי, ויוצרים את מהותו של יום השבת, ה' ברך את יום השבת, וקידש את יום השבת. מציאותו של השבת היא, שהוא 'יום מבורך', והוא 'יום קדוש'. ועוד מצינו בתפילות שתיקנו חז"ל עניין שלישי שישנו במהות השבת. שהוא 'יום מנוחה'. ותתן לנו ה' וכו' שבתות למנוחה. וכן יום מנוחה וקדושה לעמך נתת. ובברכת ההפטרה - שנתת לנו לקדושה ולמנוחה. ומעלה זו שנתייחד בה היום השביעי ליום מנוחה נקבע בעצם מציאותו של היום השביעי, בעת שהיה 'וישבות ביום השביעי'. וכדאיתא בחז"ל המובא ברש"י: מה היה העולם חסר, מנוחה, באה שבת באה מנוחה (בראשית ב-ב). ובמדרש: מה נברא בו לאחר ששבת, שאנן ונחת

להכיר בערכה של מתנה

ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמה בר גוריא אמר רב: הנותן מתנה לחברו, צריך להודיעו, שנאמר: "לדעת כי אני מקדשכם". תניא נמי הכי: "לדעת כי אני מקדשכם", אמר לו הקב"ה למשה: מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, ואני מבקש ליתנו לישראל, לך והודיעם. (שבת י:)

ואבאר מאמר זה בדרך משל: ידוע דנמצאים בעולם הרבה מינים אבנים טובות ומרגליות שאין ערך ושיעור לשויים. ועולים בדמים מרובים, ואין יד כל אדם, ואפילו שרים גדולים ועשירים מופלגים, אי אפשר להם לרכוש הרבה מינים אבנים טובות ומרגליות. ואפילו באוצרות מלכים אדירים קשה למצוא שיהיו נמצאים אצלם כל המינים שנמצאים בעולם, וכל מי שהוא מלך גדול יותר, בודאי אוצרותיו גדולים וחשובים יותר ממלך שהוא במדרגה קטנה ממנו. והנה ק"ו בן בנו של ק"ו, השי"ת שהוא מלך מלכי המלכים, ובודאי בלי ספק נמצאים בבית גנזיו כל המתנות הכסף והזהב והאבנים טובות שאפשר להמצא בעולם, ומכל המתנות הטובות אין הקב"ה משתבח בהם כי אם באותה ש'שבת' שמה, והיא נקראת אצלו בשם מתנה טובה, בודאי אין שיעור לחשיבותה וטיבותה. ומתנה כזו נתן הקב"ה לישראל ע"י שמירת השבת, וא"כ כמה צריך האדם להשתוקק להשיג חלק במתנה זו שיגיע לו ע"י שמירת השבת כראוי.

חבית בעלת שני ברוזים

"ששת ימים תיעשה מלאכה וכיום השביעי יהיה לך קודש שבת שבתון לה" (שמות לה. ב)

מקשים: מדוע כתוב תעשה ("תיו" צרויה ו"עין" קמוצה) ולא כתוב תעשה ("תיו" ו"עין פתוחה"). וי"ל כי מתי קל לאדם לשמור את יום השבת, כשהוא מכיר כי כל ששת ימי המעשה היא "תיעשה" ולא "תעשה", שלא כוחו ועוצם ידו עשה את כל זה כי הכל מהקב"ה. אבל אם האדם חושב כי כוחו ועוצם ידו עשה את הכל, אז קשה לו לעזוב יום עבודה כי הוא רוצה בעבודתו, אבל באמת כמה שפסקו מזונות לאדם, לא תועיל לו שום חריצות להשיג יותר, כמו שאמר הרמב"ן, "הגזרה אמת והחריצות שקר". החפץ חיים מבאר את זה בדרך משל: לאחד יש חבית מלאה מים ויש להחבית ברוז, ירצה לעשות עוד ברוז כדי שיצאו מים יותר מים, בודאי זה שטות גדולה, כי בזה שיעשה עוד ברוז לא יצאו יותר מים מהחבית ממה שנמצא שם. כך אם האדם רוצה להוסיף על פרנסתו שנגזרה עליו זהו כמו שעושה עוד ברוז להחבית.

ספר "דרכי מוסר"

ותעש'. והוא מה שאמרו בגמרא: אמר רב יהודה אמר רב, כל המענג את השבת, נותנין לו משאלות לבו, שנאמר (תהילים לז-ד) והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך (שבת קיח:).
המלקט

הלכה: טעימת יין הקידוש

יוצאים ידי חובה גם אם המסוכים אינם טועמים כלל מכוס של קידוש, כמבואר בשו"ע (סי רע"א סי"ד), ורק מצוה מן המובחר שיטעמו כולם, ולכן יכולים בני הבית למזוג כוס לעצמם ולשתותו, אבל טוב שיוסיף להם בעל הבית מעט מכוסו ובכך יש להם מצוה מן המובחר. ובכדי למעט בהפסק נכון יותר שישתה המקדש תחילה וימזוג מעט יין לכוסו לתקן פגימתו ואז ימזוג לכוס שלפניהם. ספר "הליכות שבת" רב אופיר מלכה שליט"א

פתגם: פְּעֵלַת צְדִיק לְחַיִּים; תְּבוּנַת רָשָׁע לְחַטָּאת

משלי

תקירה: ביעור תרומה טמאה

ההנאה מביעורה, היתר לכהנים, או חיוב, שאם לא יהנה הרי הוא מפסיד תרומה (משנת יעבץ או"ח לה-ה ד"ה ונראה עוד בזה)
ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: הבלדה מנין: שאל עם הארץ את רעהו: מה טעם אסור לאכול קודם הבלדה? עיין הלה בשאלה, יגע ומצא: הלא אנו אומרים במפורש: המבדיל בין קודש לאכול.
ספר "חד וחלק" חלק ג' (דף מט)

שבת שלום

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, הדסה אסתר בת רחל בחלא קטי, אברהם רפאל בן רבקה, מאיר בן גבי זווירה, אליהו בן תמר, ראובן בן איזא, ששא בנימין בן קארין מרים, פליקס סעידו בן אטו מסעודה, ויקטוריה שושנה בת ג'ויס חנה, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, שמחה ג'וזת בת אליז, אבישי יוסף בן שרה לאה, אוריאל נסים בן שלוה, אלחנן בן חנה אנושקה, רבקה בת ליוזה, רישאר שלום בן רחל, נסים בן אסתר, מרים בת עזיזא, חנה בת רחל, דוד בן מרים, יעל בת כמונה, חנה בת ציפוריה, ישראל יצחק בן ציפוריה, יעל רייזל בת מרטין היימה שמחה. זיווג הגון: לאלודי רחל מלכה בת חשמה, ולציפוריה לידיה בת רבקה, ליוסף גבריאל בן רבקה, למרים בת רבקה. הצלחה לחנה בת אסתר וליונתן מרדכי בן שמחה ברכה זרע של קיימא ללבנה מלכה בת עזיזא וליאור עמיחי מרדכי בן ג'יזל לאוני. לעילוי נשמת: אליהו בן זהרה, ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן מחה, מסעודה בת בלח, יוסף בן מייכה. מוריס משה בן מרי מרים. משה בן מזל פורטונה. שמחה בת קמיר. מיכאל צ'רלי בן ג'וליית אסתר. אמיל חיים בן עזו עזיזה, לינה רחל בת מיה, ראובן בן חנינה, אליהו בן מרים.

שלווה והשקט (בר"ר י-ט). כלומר שעל ידי שבידת הקב"ה ביום השביעי, נעשה בו מציאות של יום מנוחה. והם איפוא שלש מעלות, המייחדים את היום השביעי מכל הימים, 'ויברך', 'ויקדש', ו'יום מנוחה'. שלושה יסודות אלו שבשבת, מפורשים הם בסיום תפילת 'מעין שבע' (ברכת 'מגן אבות') - מקדש השבת, ומברך שביעי, ומניח בקדושה לעם מרושני עונג. נזכרו בזה שלשה יסודות אלו של מציאות השבת, קדושת השבת: 'מקדש השבת', ברכת השבת: 'ומברך שביעי', מנוחת השבת: 'ומניח בקדושה לעם מרושני עונג'. ומצינו כן בחז"ל בששת ימי המעשה פעלתי את העולם, ובשבת נחתי. לפיכך נתתי להם ששת ימי מלאכה, ויום השביעי ברכה קדושה ומנוחה לי ולהם וכו' (פרדר"א פי"ח). הרי מפורש שענין השבת כולל שלשה ענינים אלו, 'ברכה' 'קדושה' ו'מנוחה'.
המלקט

סעודתא דמלכא

לפי מה שנתבאר ששבת קודש היא יומו של הקב"ה, אלא שהענין לנו מתנה טובה מבית גנזיו, והנחילנו את שבת 'קדשו', להיות משתתפים עמו בעשיית יומו שלו. הרי משום כך הסעודות שאנו עושים בשבת קודש, נחשבות כסעודת ה'. סעודת שבת היא סעודת המלך, כדאיתא בזוהר הקדוש: 'אתקינו סעודתא דמלכא, דא היא סעודתא דקוב"ה וכנסת ישראל שהיא בחינת 'מטרוניתא', כביכול מסבה עמו בסעודתו'. ומשום כך, איתא שראוי לסדר את הבית כמו המקדש, כלומר לעשות ככל האפשר שיהיה הבית דומה לבית ה'. עיין 'באר היטב' (סי' רסב) האריז"ל הקפיד מאד לאכול על שולחן של ארבע רגלים, דוגמת שולחן המקדש. והוא מה שתיקן האריז"ל בזמירותיו: אסדר לדרומא מנרתא דסתימא ושולחן עם נהמא בצפונא ארשין (זמר לליל שבת). כלומר שראוי לסדר את הבית שיהא כדוגמת בית המקדש, בית ה'. שיהיה השולחן בצפון ומנורה בדרום, משום שנרות השבת הם דוגמת המנורה שבבית המקדש, והשולחן עם הלחם הם דוגמת השולחן ולחם הפנים שהיה במקדש. וכן איתא שם מהאריז"ל לסדר י"ב לחמים כדוגמת לחם הפנים, שכינתא תתעטר בשית נהמי לסטר. וכיון שסעודת השבת היא סעודת ה', אם כן גם מאכלי שבת, הם בחינת מאכלים משולחן גבוה, שאנו מסובים על תכא דרחמנא, והמאכלים כאכילת קדשים. וכך כתב 'בספר עשרה מאמרות' להרמ"ע מפאנו: ונחשב סעודת שבת כאכילת קדשים. ומכיון שמסבים עם המלך בסעודה בידידות, אזי בעידן חדוותא זה, הוא עת רצון שהמלך ימלא משאלותינו מתוך קירבה וחביבות. וכעין שמצינו שאמר המלך לאסתר המלכה במשתה היין: מה שאלתך ותנתן לך, ומה בקשתך ותעש. בקשה זו של שבת אין היא באה בצורה של תחנונים, אלא שכאשר המלך והמלכה מסבים בסעודה, אזי המלך מעצמו חפץ למלא רצונה של המטרוניתא, ושואל אותה 'מה שאלתך ותנתן לך, ומה בקשתך

